

Μουσικά Σχολεία: στη Βουλή και ...στο γυαλί

Δύο πρόσφατα γεγονότα έφεραν στην κοινωνική επικαιρότητα το ζήτημα των Μουσικών Σχολείων: το σκοπό τους, τη θέση που καταλαμβάνουν στην παιδεία και στη μουσική παιδεία της χώρας. Τα δύο γεγονότα δεν έχουν ευθεία σύγκριση, μπορούν όμως να ιδωθούν συμπληρωματικά ως προς το ανοιχτό ζήτημα της μουσικής παιδείας και των μουσικών σχολείων μέσα σ' αυτήν. Το πρώτο, στις 5.5.2010 στη Βουλή, στη διάρκεια συζήτησης του πολυνομοσχεδίου για την παιδεία, ενώ το δεύτερο, στις 8.5.2010 σε τηλεοπτική εκπομπή της NET για το ελληνικό τραγούδι. Στο πρώτο υπήρξε το διακομματικό αίτημα να δοθούν προσωποπαγείς θέσεις στους *αδικημένους* του Ν.3475/06, στους «**εμπειροτέχνες ιδιώτες**» των Μουσικών Σχολείων. Σ' αυτούς τους μουσικούς της *παραδοσιακής* ελληνικής μουσικής προβλεπόταν μόνον η δυνατότητα «ωριαίας αντιμισθίας». Στην εκπομπή της NET παρουσιάστηκε **τμήμα της δουλειάς του Μουσικού Σχολείου Βόλου**: τραγούδια Ελλήνων συνθετών και παραδοσιακά τραγούδια από την ορχήστρα, τη χορωδία και άλλα μουσικά σύνολα του σχολείου.

Εμπειρία, ιδιωτεία, μεταστροφή

Θετική (αν και ισοπεδωτική) ήταν η [προσπάθεια των βουλευτών](#) να αποκαταστήσουν τους «εμπειροτέχνες». Όμως ο λόγος που αυτοί *αδικήθηκαν* δεν εξηγήθηκε επαρκώς, κάτι αναμενόμενο στο δημόσιο διάλογο, αφού τα εργασιακά θέματα στη μουσική παιδεία εμφανίζονται αποκομμένα από την ουσία της. Ούτε γιατί μεταστράφηκε η γνώμη βουλευτών και κομμάτων εξηγήθηκε, ούτε γιατί επιχειρήθηκε η αποκατάσταση όσων το 2006 βαπτίστηκαν «ιδιώτες». Τελικά η προσπάθεια των βουλευτών δεν ευδοκίμησε, άφησε όμως στοιχεία άξια σχολιασμού.

Η σπάνια για τα ελληνικά δεδομένα διακομματική συναίνεση στη Βουλή περί των εμπειροτεχνών, ίσως για κάποιους, εξηγήθηκε πλήρως με τεχνικά επιχειρήματα «*άλλωστε οι περισσότεροι απ' αυτούς έχουν τίτλους τριτοβάθμιας παιδείας άλλων ειδικοτήτων*» ή με επιχειρήματα ψυχολογίας «*η δημοτική μουσική και η ποίηση ήταν η ιστορική συνείδηση του έθνους στα 400 χρόνια της τουρκοκρατίας*». Ως τότε όμως θα βάζουμε το κάρο μπροστά από το άλογο; Ως τότε θα προηγούνται τα φλέγοντα εργασιακά θέματα με τέτοιο τρόπο, ώστε να φαίνονται άσχετα με τα θέματα κεντρικής στόχευσης της παιδείας; Ας σημειωθεί ότι και οι δύο κατηγορίες επιχειρημάτων που ακούστηκαν, περιέχουν στο βάθος τους το πολιτισμικό ζήτημα που αντιμετωπίζει από τη γέννηση του το ελληνικό κράτος.

Φαίνεται λοιπόν ότι εστιάζουμε με ευκολία στο επί μέρους, αγνοώντας εξίσου εύκολα το όλον. Με άλλα λόγια, ποια γενικότερη λογική έχει το επιχείρημα της **ισόρροπης παρουσίας των πολιτισμών** (με το ζόρι μπορεί να ονομαστεί έτσι, κρίνοντας το πώς αναφέρθηκε στη Βουλή) στη θεμελίωση εργασιακών δικαιωμάτων, όταν το ίδιο σκεπτικό απουσιάζει πανηγυρικά από τη διαδικασία της εισαγωγής φοιτητών στα Μουσικά Τμήματα των ΑΕΙ; Το παράδοξο δεν σταματά εδώ, καθώς αυτή, η ίδια απουσία διαμορφώνει αντίστοιχα το πρόγραμμα σπουδών του Μουσικού Λυκείου. Τα δύο εξεταστέα μαθήματα, «αρμονία και νκτικέ» -με τη σειρά τους- οφείλουν την ύπαρξή τους στη μεταφορά των ωδειακών προγραμμάτων και πρακτικών από το Υπουργείο Πολιτισμού στο Παιδείας, τη στιγμή που τα ίδια τα Υπουργεία ουδέποτε «φρόντισαν»

να συνεργάζονται -αν όχι να ενοποιηθούν- και να μη μάχονται ή να αγνοούν το ένα το άλλο (πρόσφατα βέβαια ενοποιήθηκαν τα υπουργεία πολιτισμού και τουρισμού, ενώ στο κοντινό παρελθόν, εκτός από τις επίμονες δηλώσεις περί «παιδείας και πολιτισμού» παρακολουθήσαμε και τον τραγέλαφο της «Ακαδημίας Τεχνών»).

Το θέμα αυτό, ως παράδειγμα αναφέρθηκε και μόνο μια του πλευρά εξετάστηκε. Θα μπορούσαμε να συνεχίσουμε με το ερώτημα «κάτω από ποια ουσιαστική αρμοδιότητα έκριναν οι διευθυντές των Μ.Σ. τους καταλληλότερους εμπειροτέχνες» κ.ο.κ. Οι αντιφάσεις που μπορεί κάποιος να διαπιστώσει στις σπουδές των Μ. Σχολείων είναι τεράστιες όχι μόνον σε ποιότητα, αλλά και σε ποσότητα, διακλαδιζόμενες από τα γενικά σε επί μέρους θέματα. Οφείλονται σε συνολικότερα χρονίζοντα ζητήματα μουσικής παιδείας που ουδέποτε αντιμετωπίστηκαν, αντίθετα, δια της προσθετικής μεθόδου, διογκώθηκαν. Ποιος ευθύνεται γι' αυτό; Η εύκολη λύση θα ήταν να πούμε «η Πολιτεία» και να «καθαρίσουμε», έχουμε άλλωστε εθιστεί ως πολίτες να θεωρούμε εαυτούς εκτός της Πολιτείας. Όμως το μεγαλύτερο μερίδιο της ευθύνης έχουν οι καθ' ύλην αρμόδιοι, δηλαδή οι μουσικοί, που -μη αποτελώντας εξαίρεση στον ελληνικό κανόνα- έχουν κινηθεί φατριαστικά, συντεχνιακά δηλαδή, με πνεύμα συγκρουσιακό και όχι συναινετικό, διευκολύνοντας το πολιτικό σύστημα να αντιμετωπίζει (και να διχάζει) με το γνωστό τρόπο τους πολίτες: μέσω των προσωπικών σχέσεων και όχι μέσω των θεσμών. Προφανέστατα λοιπόν, το όψιμο κοινοβουλευτικό ενδιαφέρον για την αποκατάσταση συγκεκριμένων εργασιακών δικαιωμάτων και οι φιλότιμες -πλην ανεπιτυχείς- προσπάθειες κάποιων βουλευτών να εξηγήσουν το «γιατί», δεν μπορούν να τους χρεωθούν εξ ολοκλήρου. Το γιατί λοιπόν η παραδοσιακή μας μουσική κρίθηκε κατάλληλη να στηρίξει μια νεότερη εργασιακή μας παράδοση, την ωρομισθία, (και ό,τι ακόμα προκύπτει από το ζήτημα αυτό) παραπέμπεται σε συζήτηση του μέλλοντος. Το ίδιο και η συζήτηση για το αν ωφελήθηκε ή όχι ο μαθητής. Η υπουργός έχει προφανώς δίκιο στην ρήση του (προβλεπόμενου και αυτονόητου) «πρώτα ο μαθητής» και σωστά κατ' αρχήν ανέβαλε την τοποθέτησή της για το αν αδικήθηκε ή όχι ο εργαζόμενος, για μια γενικότερη ρύθμιση του θέματος «Μουσικά Σχολεία». Πότε; Εξαρτάται και από τους συμμετέχοντες με κάθε τρόπο στο θεσμό, όταν όμως γίνει αυτή η συζήτηση στη Βουλή θα περιλαμβάνει άραγε τα δεκάδες ανοιχτά θέματα, σαν αυτό που μόλις αναφέρθηκε; Μπορούμε επιγραμματικά να πούμε ότι πρόβλημα μουσικής παιδείας υπάρχει, στο βαθμό που αυτό μαζικά διαπιστώνεται. Επίσης, ότι θεσμικά και λειτουργικά προβλήματα των Μουσικών Σχολείων είναι μάλλον αδύνατον να αντιμετωπιστούν χωρίς τη συνάντηση πολλών, διαφοροποιημένων χώρων γύρω από το ίδιο τραπέζι: καθηγητών όλων των βαθμίδων του Υπουργείου Παιδείας, καθηγητών Ωδείων...

Έλληνες συνθέτες & παραδοσιακή μουσική από το Μουσικό Σχολείο Βόλου

Κάπου εδώ συνδέεται στον προβληματισμό και η απροσδόκητη [παρουσία του Μουσικού Σχολείου Βόλου](#) στην τηλεοπτική εκπομπή της NET «Στην υγεία μας». Η εκπομπή δεν αφορά τη λόγια δυτική μουσική, κατά συνέπεια, μέσα στο πρόγραμμα υπάρχει σοβαρή πιθανότητα να παρακολουθήσαμε και έργο «εμπειροτεχνών». Μπορούμε / πρέπει να το διακρίνουμε; Και κάτι ακόμα: μπορούμε μέσω ενός μόνο σχολείου και ενός τμήματός του να πάρουμε μια ιδέα για το τι μπορεί να πετύχει ένα Μουσικό Σχολείο μέσα στις υπάρχουσες συνθήκες;

Η πρώτη σύντομη παρατήρηση είναι πάνω σ' ένα πιθανό ερώτημα: «τι δουλειά έχει ένα σχολείο μέσα σ' αυτή την εκπομπή;». Δεν γνωρίζουμε το ποσοστό των θεατών που αυθόρμητα έθεσε αυτό το ερώτημα, όμως το ίδιο το ερώτημα είναι και παραπλανητικό, καθώς βάζει με απόλυτο τρόπο ένα δίλημμα πρωθύστερο (προηγείται το ερώτημα «τι δουλειά έχει ένα Μουσικό Σχολείο μέσα στην παιδεία;»). Πολλά μπορούν να ειπωθούν για το ρόλο της συγκεκριμένης εκπομπής, για τον κίνδυνο ταύτισης του σκοπού των Μουσικών Σχολείων με το επάγγελμα του μουσικού, για πιθανή εκτροπή του παιδαγωγικού έργου κ.ο.κ. Θεωρώντας κατ' αρχήν ότι οι φόβοι αυτοί είναι υπερβολικοί ή ανήκουν σε άλλη συζήτηση (με θέμα την ανοιχτή πρόσκληση του παρουσιαστή της εκπομπής προς τα Μ.Σ.), ας περάσουμε στην αντίπερα όχθη. Τι είχε την ευκαιρία να δει το ευρύ κοινό: μια ομάδα καθηγητών που ενθουσιάζεται, αφοσιώνεται και υπερασπίζεται κοινούς στόχους. Μαθητές που προσεγγίζουν τους στόχους με ομαδικότητα, χαρά, πειθαρχία, αρτιότητα, σεμνότητα στους κεντρικούς ατομικούς ρόλους. Τον καταλυτικό ρόλο που μπορεί να έχει ο σύλλογος γονέων στη λειτουργία του σχολείου. Χωρίς πολλά λόγια και επιστημονικές αναλύσεις, μέσα από την παρουσία του σχολείου στην εκπομπή αναδείχθηκε ότι:

- Η μουσική είναι κατ' αρχήν πράξη. Ακόμα και στην λογιότερη εκδοχή της προσλαμβάνεται κατ' αρχήν προφορικά (μέσω του ασυνείδητου) και όχι κατ' αρχήν γραπτά (μέσω της λογικής).
- Ο κεντρικός, συνταγματικώς προσδιορισμένος σκοπός της παιδείας, η «ελευθερία», που άμεσα επιτυγχάνεται μέσα από ένα μουσικό αυτοσχεδιασμό, ένα χορό (και από άλλες δραστηριότητες που δεν παρουσιάστηκαν στην εκπομπή), αποτελεί την εγγενή δυναμική ενός Μ.Σ., που το κατατάσσει έτσι στα πρότυπα / πειραματικά σχολεία.
- Το διευρυμένο ωράριο των μουσικών σχολείων δεν αποτελεί αυτόματη τροχοπέδη στο στόχο της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Η «μουσική» στο σχολείο δεν λειτουργεί ως χαλάρωση, χόμπυ, αλλά ως αντικείμενο γενικής παιδείας, αφού αυτή είναι η (κατ' αρχήν) φυσική της λειτουργία. Η εξειδίκευση και ο επαγγελματισμός είναι οι φυσιολογικές, πιθανές συνέχειες.

Κατά τη διάρκεια της εκπομπής, οι δύο ανομοιογενείς συνιστώσες (παιδεία – διασκέδαση/θέαμα) συνυπήρχαν, άλλοτε θέτοντας καίρια ερωτήματα για την ύπαρξη και τη λειτουργία των Μουσικών Σχολείων, άλλοτε αναδεικνύοντας πλευρές της σχολικής ζωής που δύσκολα θα έβγαιναν μέσα από συνέδρια ή εξειδικευμένες αναλύσεις. Η πίστη των διδασκόντων στο δημόσιο χαρακτήρα της παιδείας και το γεγονός ότι υψηλής ποιότητας παιδεία μπορεί όντως να προσφέρει το δημόσιο σχολείο είναι στοιχεία που μόνο απαρατήρητα δεν πέρασαν (και δεν αποτελούν φραστικές υπερβολές). Υπήρξαν και ατυχείς στιγμές, όπως εκφράσεις του παρουσιαστή που δεν διορθώθηκαν έγκαιρα και αφήνουν περιθώρια για παρερμηνείες: το Υπουργείο Παιδείας δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται «αρωγός» των Μ.Σ., με κύριο μάλιστα επίπεδο αρωγής τον υλικότεχνικό εξοπλισμό.

Στο «δια ταύτα»

Βλέπουμε λοιπόν ότι ο ελλιπής θεσμός των Μουσικών Σχολείων δεν αποτελεί εμπόδιο στην υλοποίηση σημαντικών στόχων, όταν στη σχολική ζωή υπάρχει συνεργασία διακριτών ρόλων, και ικανό επίπεδο διδασκόντων. Άρα, το παράδειγμα του Μ.Σ. Βόλου δείχνει ότι δεν υπάρχει επείγουσα ανάγκη θεσμικής παρέμβασης; Ας το θέσουμε διαφορετικά: Πρώτον, δεν είδαμε το σύνολο των Μ.Σ. της χώρας, ούτε καν το συνολικό έργο ενός Μ.Σ. Δεύτερον, κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί το αύριο, ούτε ακόμα και ο αρτιότερος θεσμός. Τρίτον, κάποτε πρέπει να υπάρξει συγκεκριμένη κεντρική στόχευση, ακόμα κι αν αυτό εγκυμονεί κινδύνους ομοιομορφίας ή στείρας λογιοποίησης των σπουδών. Από την πολύ καλή εμφάνιση των Βολιωτών, πρέπει να κρατήσουμε την τεράστια δυναμική που μπορεί να δημιουργήσει ένα Μουσικό Σχολείο και να προσπαθήσουμε για την καλύτερη διαχείριση και ενσωμάτωση αυτής της δυναμικής όχι μόνο στον υπό διαμόρφωση θεσμό του Μ.Σ., αλλά γενικότερα στις δύο πρώτες βαθμίδες της παιδείας.

Για τα περαιτέρω:

<http://users.sch.gr/szygouras/themata/empeirotehnes/empeirotehnes.htm>

<http://parodos.net.gr/ms/ms-volou-net-2010.htm>

6.6.2010

Στέργιος Ζυγούρας